

Lea Laitinen

*Riemuylioppilaan tervehdys Järvenpään lukiolle ja uusille ylioppilaille 30.5.2015*

Arvoisat ylioppilaat ja koko Järvenpään lukion kouluyhteisö: opettajat ja oppilaat juhla-vieraineen! Minulla on kunnia esittää riemuylioppilaiden tervehdys. Parhaat onnittelut erityisesti uusille ylioppilaille! Olette juuri nyt sivistyneempiä kuin koskaan ennen tai tämän jälkeenkään. Ilmassa on iloa ja ikävää. Varmaa on, että lähtö on edessä ja tuttu yhteisö hajoaa. Kaikki muu on arvaamatonta.

Se on hyvä asia, sillä elämä yllättää aina. Siihen voi luottaa.

Viisikymmentä vuotta sitten me olimme samassa tilanteessa. Lukio oli silloin Järvenpään yhteiskoulun osana tuolla puolen rataa. Itse muistan koulurakennuksesta parhaiten pienen täytetyn karhun, joka istui lasikaapissa portaikossa ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä opettajanhuoneen alapuolella.

Monet meistä aloittivat koulunsa siinä rakennuksessa jo 11-vuotiaina syyskuussa 1957. Parin viikon päästä edustimme koulua tekemällä kunniaa Sibeliuksen hautajaissaatolle Ainolan tienhaarassa. Tuusulanjärven taiteilijayhteisö oli vielä lähellä. Myös monet opettajistamme olivat suuria persoonia, Heistä on jäänyt mieleen lähinnä irrallisia repliikkejä, jotka nyt asettuvat elämän mittaiseen kontekstiin ja saavat itse kullakin sen mukaiset tulkintansa.

Biologian opettajamme Erkki Kolehmainen eli Simppu asui Järnefeltien Suvirannassa ja vaihtoi salaatintaimia Aino Sibeliuksen kanssa. Hän oli innostunut varsinkin teatterista – usein jopa enemmän kuin eläintieteestä. ”Äänen täytyy *helähtää!*”, hän neuvoi meitä biologian tunneilla. Se oli hieno elämänohje. Ruotsinopettaja Kerttu Ignatius eli Naakka taas oli niin hyväntuulinen ja reilu, että opimme kaikki väkisinkin ruotsia. Naakka oli loistava opettaja, vaikka oli alkuaan tähdännyt juristiksi. Hän oli ollut lapsesta asti kaksikielinen. Luokkaan astuessaan hän huusi iloisesti Länsi-Suomen murteella: ”Akkunat auki!”. Olimme siis unohtaneet tuulettaa luokkahuoneen.

Kenties Naakan ohjeessa kaikui myös Tulenkantajien tunnuslause hänen opiskeluajoiltaan 1920-luvulta: ”Ikkunat auki Eurooppaan!” Meidän sukupolvemme ikkunat aukesivat 1960-luvun puolivälissä Afrikkaan, kun televisio näytti ensi kertaa julkisuudessa nälkään kuolevia lapsia. Se järkytti. Mikähän on 2000-luvun suomalaisten opiskelijoiden tunnuslause? Onko se nyt esimerkiksi: ”Akkunat auki Amerikkaan”? Vai onko koko maailma jo teille avoinna?

Ankara saksanopettajamme Iiri Levantin pani meidät lujille: saimme opetella koko saksan kielioppikirjan ulkoa sanasta sanaan. ”Vielä arkunraostakin minä huudan teille: lukekaa kielioppia!” Lenkku uhkaili. Se oli pelottavaa. Todellisuudessa hänen on täytynyt olla lempeä ihminen, koska hän asui Kellokoskella lehmän kanssa. Ja vaikka saksan asema heikkeni nopeasti, minä hyödyin hänen opeistaan myöhemmin, kun kirjoitin toistakymmentä vuotta saksaksi inarinsaamen uhanalaisen kielen tieteellistä sanakirjaa.

Jospa Lenkku vaikuttaa jollain tavoin senkin taustalla, että minusta tuli lingvistinä juuri kieliopillisten merkitysten tutkija.

Salaperäisimmäksi opettajista on osoittautunut jälkikäteen rehtori Väinö Kyrölä, joka oli lempinimeltään yksinkertaisesti Reksi tai Väiski. Äidinkielenopettajana hän keskittyi opettamaan kirjallisuutta, varsinkin Aleksis Kiveä, ja hyvää kirjoittamista. Koskaan hän ei paljastanut meille olevansa arvostettu liivin kielen asiantuntija ja suuntautuneensa alkuaan kielentutkijaksi. Hänen omat opiskelutoverinsa olivat olleet varmoja siitä, että hänestä tulisi professori. He kutsuivatkin häntä Proffaksi. Mutta yllättäen Kyrölä hävisi yliopistolta, perusti perheen ja omistautui pitkälle opettajanuralle Järvenpään yhteiskoulussa. Yliopistovälle se oli kuulemma suuri arvoitus – koulu yhteisön mielestä taas aivan luonnollista.

Minulle kävi täsmälleen päinvastoin, kun vastoin omiakin odotuksiani päädyin kielen-  
tutkijaksi. Mutta elämä yllättää yhä. Viime vuosina ihmisen ja muiden eläinten välinen raja on alkanut monilla eri tieteenaloilla – myös humanistisilla aloilla – osoittautua jatkumoksi. Ihmiskieli ei ole maailman ainoa merkitysjärjestelmä. Kielentutkijakaan ei silloin voi olla vain ihmistutkija. Karhu pääsee lasikaapista.

Hyvät ylioppilaat! Teillä on edessänne jännittäviä aikoja: ikkunoita uusiin maailmoihin aukeaa koko ajan. Nyt on teidän vuoronne avata ne!